

Hendikep

Tereza Popovská

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ústav prostorového a produktového designu
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tereza POPOVSKÁ**
Osobní číslo: **K09070**
Studijní program: **B 8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimedia a design – Design skla**

Téma práce: **HENDIKEP**

Zásady pro vypracování:

Konzultace s vedoucím bakalářské práce
Zpracování návrhů, grafické a prostorové studie
Vypracování písemné doprovodné zprávy zahrnující všechny etapy návrhu
Fotodokumentace
Obeznamení s technologií
Realizace v materiálu
Na samostatném nosiči CD-ROM odevzdejte v minimálním počtu 10 kusů obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK.
Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách.
V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do Portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině i v angličtině, rok obhajoby, osobní mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/umělecké dílo**

Seznam odborné literatury:

MILLER, Judith, Frankie LEIBE a Mark HILL. Sklo 20.století. 1. vyd. Bratislava: Noxi, 2005. ISBN 80-89179-21-5.

RUHRBERG, Karl, Manfred SCHNECKENBURGER, Christiane FRICKE a Klaus HONNEF. Umění 20. století: malířství, sochařství a objekty, nová média, fotografie.

Ingo F. Walter. Blanka Pscheidtová, Jindřich Schwippel. Praha: Slovart, 2004. ISBN 80-7209-521-8.

VONDRUŠKA, Vlastimil. Sklářství. 1. vyd. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0261-4.

Vedoucí bakalářské práce:

MgA. Petr Stanický, MFA

Ústav prostorového a produktového designu

Datum zadání bakalářské práce:

15. února 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

18. května 2012

Ve Zlíně dne 8. března 2012

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

Petr Stanický
MgA. Petr Stanický, MFA
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně

16.3.2022

TEREZA POPOVSKÁ

Popovská

Jméno, příjmení, podpis

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

²⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídnou k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce na téma Hendikep je zaměřena na hendikep obecně, zrak a jeho vady, historii vynálezu brýlí a materiály na jejich výrobu. V práci jsou zahrnuti i umělci, kteří s tématem pracují.

Praktická část se zabývá realizací objektu na téma hendikep, inspiračními zdroji a postupem při jeho realizaci.

Klíčová slova: hendikep, postižení lidé, čočky, brýlové čočky, brýle, sbírka

ABSTRACT

The bachelor thesis on Handicap is aimed at handicap in general but also on eyesight and visual impairments, the history of eyeglasses and their production. The paper includes also the artists who work with this theme.

The practical part deals with the realization of an object with the theme handicap and also the sources of inspiration and the process of its production.

Keywords: handicap, disabled people, lenses, glasses, collection

„Každá nová věc, která se objeví ve světě vyrobených předmětů, je postavena na nějakém objektu, který už existuje. (...) každý nový technologický systém vyrůstá z předchozích systémů, přesně jako každý nový artefakt vyrůstá z předchozích artefaktů.“

*George Basalla, historik
technologie, 1985*

Především bych chtěla poděkovat vedoucímu práce, MgA. Petru Stanickému, MFA a jeho asistentce MgA. Michaele Spružinové za pomoc při řešení teoretické i praktické práce.

Dále chci poděkovat rodině, kamarádům i všem ostatním za pomoc při sbírání brýlových čoček a cenné rady.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 18. května 2012

Tereza Popovská

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 HENDIKEP	11
1.1 ZRAK A JEHO VADY	12
1.1.1 Brýle.....	14
1.1.1.1 Historie brýlí	14
1.1.1.2 Materiály pro výrobu čoček.....	16
2 SPOLUPRÁCE S INTEGROVANÝM CENTREM SLUNEČNICE	18
3 HENDIKEP V UMĚNÍ	20
3.1 BENI BISCHOF * 1976.....	20
3.1.1 Ukázka dalších prací	21
3.2 MICHAËL BORREMANS *1963.....	21
3.2.1 Ukázka dalších prací	22
3.3 LENKA KLODOVÁ *1969.....	23
3.3.1 Ukázka dalších prací	24
4 UMĚNÍ S HENDIKEPEM	25
4.1 KEITH SALMON *1959	25
4.2 MATT SESOW *1966	25
4.3 STEPHEN WILTSHIRE *1974	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	27
5 KONCEPT	28
5.1 INSPIRACE	28
5.2 MÁ VLASTNÍ SBÍRKA HENDIKEPU	30
5.2.1 Uložení sbírky	30
5.3 FACEBOOK	31
5.4 POSTUP PRÁCE.....	32
5.4.1 Od návrhů k realizaci	32
ZÁVĚR	34
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	35
SEZNAM OBRÁZKŮ	38
SEZNAM ZDROJŮ OBRÁZKŮ	39
SEZNAM PŘÍLOH	41

ÚVOD

Téma hendikep jsem si zvolila záměrně, protože s ohledem na dnešní lidskou společnost nabízí širokou škálu možností a úhlů pohledu. Mohla jsem se vydat jakýmkoliv směrem a vždy najít svůj cíl.

Úplně prvním impulsem pro tuto oblast mé práce byl téměř před rokem můj tehdejší přítel, který po úraze při štípání dříví používá skleněnou oční protézu. Trávení času s ním a vnímání jeho starostí a potřeb mě přimělo pohrávat si s myšlenkou, vytvářet pouzdra na oční, a vlastně vůbec na obličejové protézy. Po prvních pokusech jsem ale od této myšlenky upustila a rozhodla se na tuto problematiku pohlížet s větším nadhledem.

Lidé s hendikepem jsou všude kolem nás. Ať už se jedná o medicínský hendikep, jako je například Downův syndrom, nevyvinutost končetin či amputace nebo hendikep sociální, jako může být například špatná finanční situace, menšinová národnost či obezita. Postoje k těmto lidem jsou různé. Někteří lidé k nim chovají úctu, jiní mají strach nebo jsou nervózní z toho, že neznají pocity, které lidé s hendikepem prožívají a další jsou vyloženě nepřátelští.

Sama se s lidmi s hendikepem setkávám již od raného dětství. Pocházím totiž z lázeňského města Teplice, kam se jezdí léčit lidé s onemocněním pohybového ústrojí, cévními, nervovými či duševními chorobami. Při procházkách parkem, v obchodě či v kině se běžně setkávám s lidmi s různým postižením.

Skrze brýlové čočky se snažím zobrazit převážně negativní postoje lidské společnosti k lidem s hendikepem a upozornit tak na jejich nevědomost a mnohdy i hloupost.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HENDIKEP

„„Handicap“ je slovo, které se podle slovníku Petit Robert objevuje v Anglii kolem roku 1827 (z angl. „hand in cap“ – ruka v klobouku) a pochází z prostředí dostihového sportu. Mnohem později začal tento termín přeneseně i u lidí označovat „zátěž“ nějakého onemocnění, tělesné vady, postižení. Hovoří se tedy vlastně o znevýhodnění určitých osob oproti jiným osobám – většinou bez vlastního zavinění (daném genetickými, vrozenými či v průběhu života působícími faktory sociálními a sociálně psychologickými).“¹ [VÁGNEROVÁ, Marie, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Stanislav ŠTECH, 2000. s. 33]

Toto znevýhodnění znemožňuje zapojit se do běžného života z hlediska medicínského, sociálního, psychologického nebo pedagogického².

Druhy hendikepu z medicínského hlediska:	Mentální
	Tělesné
	Smyslové - zrakové
	- sluchové
	- řeči
	Kombinované

Dříve používaný termín „postižení“ byl chápán jen jako tělesné či duševní postižení a nezahrnoval tak vliv a působení prostředí.

Hendikep ve smyslu nerovné situace:	Finanční situace
	Národnost
	Sexuální orientace
	Tělesné dispozice aj.

Na lidi s těmito odlišnostmi se pohlíží jinak a mohou být znevýhodňováni např. ve školních zařízeních nebo v zaměstnání.

¹ VÁGNEROVÁ, Marie, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Stanislav ŠTECH. *Psychologie handicapu*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2000, ISBN 8071849294. s. 33

² AMBRUZOVÁ, Kateřina. *Postoje společnosti v historickém kontextu k handicapovaným*. Zlín, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí práce Mgr. Michaela Karafiátová.

„Od počátku lidské společnosti byli mezi jejími členy jedinci, kteří se odlišovali od ostatních vzhledem, smyslovými či tělesnými vadami, duševním stavem či chorobami. Jednotlivci i celá společnost se vždy nějakým způsobem musela vyrovnat se svými takto odlišnými členy, tento vztah se však v průběhu dějin proměňoval v závislosti na vývoji společnosti.“³ [VÁGNEROVÁ, Marie, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Stanislav ŠTECH, 2000. s. 7]

Vývojem ostatně včetně postoje, prošlo i pojmenování pro lidi s hendikepem, dříve mrzák či invalida, dnes osoba se zdravotním postižením.

„Kvalita společnosti se může měřit podle způsobu, jak se stará o své nejzranitelnější a nejzávislejší členy. Společnost, která se o ně stará nedostatečně, je pochybená.“

Adrian D. Ward

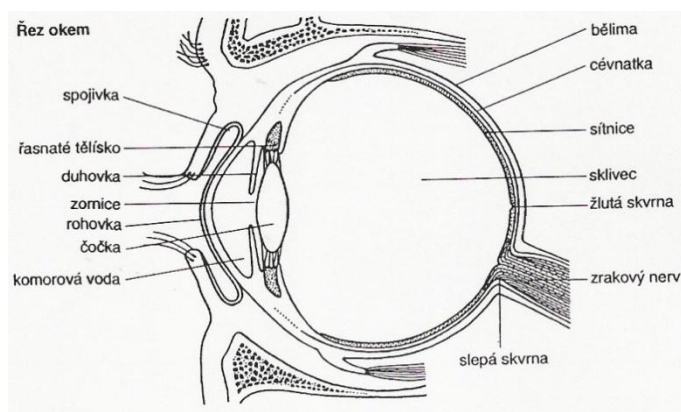
Dnes, když se rozhledneme, se svět přizpůsobil lidem s hendikepem, staví se bezbariérové přístupy, sociální zařízení v restauracích a zábavných centrech. S asistenčním psem se dnes už smí kamkoliv.

1.1 Zrak a jeho vady

Zrak je jedním z pěti smyslů, který nám umožňuje získávat více než tři čtvrtiny informací z našeho okolí a jeho orgánem je oko. Ze všeho, co je uloženo v naší paměti, si 15% pamatujeme právě díky zraku.

Zrakový orgán je umístěn v očnici a je tvořen z oční koule a přídatných očních orgánů.

³ VÁGNEROVÁ, Marie, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Stanislav ŠTECH. *Psychologie handicapu*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2000, s. 33. ISBN 8071849294. s. 7

Obr. 1. Řez okem [fyzika.gbn.cz, cit. 2012-05-18]

„Oko a jeho systém se přirovnává k fotografickému přístroji. U oka, které nemá žádnou refrakční (dioptrickou) vadu, jsou rovnoběžné paprsky světla lámány rohovkou a dále čočkou tak, že se sbíhají v místě nejostřejšího vidění na sítnici, kde vytvoří ostrý obraz. Je-li oko příliš dlouhé nebo krátké (má dioptrickou vadu), dopadají paprsky mimo sítnici. Výsledkem je neostrý obraz pozorovaného předmětu.“⁴[zrak.cz, cit. 2012-05-18]

Vady zraku: Krátkozrakost (myopie)
 Dalekozrakost (hyperonie)
 Astigmatismus
 Presbyopie
 Tupozrakost
 Strabismus
 Barvoslepost

Výskyt onemocnění zraku se zvyšuje, protože na naše oči se klade větší zátěž než v minulosti. Může za to často nezdravý a hektický způsob života. Náš zrak je často zatěžovaný dlouhým koukáním na televizi, práci na počítači a špatným osvětlením.

⁴ O vašem zraku. Zrak .cz [online]. 2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.zrak.cz/o-vasem-zraku.html>

Některé z těchto vad jsou neřešitelné, jiné se dají vyřešit operativně a na některé poruchy stačí brýle.

1.1.1 Brýle

Lidi s oční vadou s nutností nosit brýle, přibývá. V dnešní moderní době si už život bez této pomůcky nedovedeme představit. Na počátku optiky byla pravděpodobně Senecova skleněná koule naplněná vodou, která zvětšovala čtená písmena nebo Nerův smaragd, kterým eliminoval sluneční paprsky při pozorování gladiátorů.

1.1.1.1 Historie brýlí

Za nejstarší se považují čočky z leštěného kamene nalezené ve zříceninách antického Nini-ve. Tzv. čtecí kámen, předchůdce dnešní lupy, byl vynalezen kolem roku 1000 našeho letopočtu.

Obr. 2. Replika čtecího kamene[zeiss.de, cit. 2012-05-18]

Tato zvětšovací zařízení, vyráběné Benátčany, používali především mniši, učenci a vědci. Známy anglický filozof Roger Bacon popsal v roce 1268 používání čtecího kamene či skla pro ostřejší vidění. Vynález čoček zasazených do obrouček, tedy brýlí se díky jistému spisu zasazuje do doby mezi roky 1268 až 1289. Vynález konkávních čoček pro krátkozraké se datuje až v 16. století. V této době ovšem ještě nemůžeme mluvit o brýlích, jak je známe dnes.

Obr. 3. Replika kostěných brýlí [quido.cz, 2012-05-18]

Čočky se přivazovaly za ušima hedvábnou stuhou, později se pro větší pohodlí přidalo kovové či keramické závaží po vzoru čínských optiků. V roce 1730 londýnský optik Edward Scarlett představuje neohebné postranice, které držely za ušima samy. Roku 1780 byly objeveny bifokální čočky, které řeší krátkozrakost a dalekozrakost současně Benjaminem Franklinem, tyto čočky se ale začaly běžně užívat až v 19. století, kdy bylo dořešeno jejich spojování, do té doby velice nevzhledné⁵. Angličtí a francouzští šlechtici brýle nosili především v soukromí a na veřejnosti používali především tzv. monokl, což byl německý vynález ze 17. století. Tzv. lorňon, dvě čočky s umělecky vypracovaným držadlem na boku, používaly především ženy a to jako módní doplněk (objeven v 18. Století). Velké oblibě se v 19. století těšil tzv. cvikr, který držel pouze na nose⁶.

Brýle se staly nedílnou součástí módy a to se nezměnilo dodnes. Od kostěných obrouček z počátku 20. století jsme již upustili. Od té doby prošly brýle mnohými změnami následkem módních trendů a nástupem nových materiálů.

⁵ I brýle mají svou historii. ŽELICHOVSKÝ, Petr. *FiftyFifty.cz: články, soutěže, diskuze, hry* [online]. 30.09.2008 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.fiftyfifty.cz/1-bryle-maji-svou-historii-4093471.php>

⁶ Brýle. Q-KLUB PŘÍBRAM. *Q-klub Příbram* [online]. Příbram, © [1998 - 2012] [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.quido.cz/objevy/bryle.htm>

1.1.1.2 Materiály pro výrobu čoček

Rozlišujeme dva typy brýlových čoček – minerální a organické.

„U minerálních čoček rozlišujeme mezi korunovým sklem (Abbeovo číslo > 55) a flintovým sklem (Abbeovo číslo < 50). Termín "korunové sklo" pochází z tvaru foukaných skleněných desek, vyráběných kdysi v Anglii. Název flintové sklo pochází z dřívější výrobní metody, která využívala čistý a světlý křemen (flintstone-quartz).“⁷ [zeiss.de, 2012-05-18]

Obr. 4. Minerální čočky [zeiss.de,2012-05-18]

Flintová a korunová skla byly do roku 1886 jedinými známými typy.

Po tomto datu začal vývoj nových materiálů, který se dodnes nezastavil. Cílem vývojových a výzkumných center center je dosáhnout co nejnižší disperze současně s vysokou tvrdostí a chemickou odolností. V roce 1947 byl vyvinut nový materiál vhodný pro výrobu brýlových čoček – plast CR 39.

Tento materiál byl překonán teprve v polovině 80. let, kdy začala nová etapa vývoje plastů, vhodných na výrobu brýlových čoček.

⁷ Welcome to Carl Zeiss spol. s r.o. - Oční Optika. *Zeiss.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.zeiss.de/C1256BBB001F496F?Open>

Tyto materiály by měli kromě co nejvyššího indexu lomu být dobře zpracovatelné. Dalšími podmínkami jsou mechanická tvrdost, nízká disperze a dobrá barvitelnost. Toto vše by se mělo vtěsnat do tenké a ploché čočky i s velkou dioptrickou hodnotou.

Obr. 5. Plastové čočky [zeiss.de,
2012-05-18]

2 SPOLUPRÁCE S INTEGROVANÝM CENTREM SLUNEČNICE

V rámci své bakalářské práce jsem se rozhodla spolupracovat s centrem Slunečnice⁸, abych se dostala do „toho druhého světa“. Toto sdružení se věnuje lidem s hendikepem. Již dříve jsem se zúčastnila akce Fajn den podporovaným předmětem Projekty neziskových organizací pořádaným univerzitou. Zde jsem se poprvé přímo potkala s lidmi s hendikepem tváří v tvář. Pochopila jsem komplikovanost vztahů dvou rozdílných světů, komunikaci a bariéru mezi nimi. Překvapilo mě, jak jejich svět může obohatit ten náš. Nabíjejí mě pozitivní energií, kterou mohu dále rozvíjet.

Také proto jsem zkontaktovala Bc. Evu Řezníčkovou, vedoucí sociální služby „Centrum denních služeb“, která mě velmi ochotně přijala. Na naší schůzce jsme se domluvily, že se budu podílet na arteterapii vedenou Petrou Holákovou se skupinou 11 dobrovolníků z Centra denních služeb.

„Arteterapie využívá výtvarné umění jako prostředek k osobnímu vyjádření v rámci komunikace, spíše než aby se snažila o esteticky uspokojivé výsledné produkty, posuzované vnějšími měřítky. Výtvarný výrazový prostředek je dostupný každému, ne pouze těm výtvarně nadaným. Tento druh činnosti získal název „arteterapie“ zejména proto, že se nejvíce rozvinul a rozvíjí v oblasti duševního zdraví a převážně v zařízeních pro duševně nemocné. Rozvoj arteterapie byl a je pro duševně nemocné pacienty velkým přínosem.“⁹
[LIEBMANN, Marian, 2005, s. 14]

Na první arteterapii, které jsem se účastnila, jsem se seznámila se všemi 11 dobrovolníky. Na úvod jsem promítla video ze stream.cz Jak se co dělá? sklo, kde je stručně a jasně vysvětleno z čeho se sklo skládá, jak se vyrábí a jak se dál opracovává.

⁸ Integrované centrum Slunečnice je v provozu od roku 2001 pod patronátem Občanského sdružení IZAP. Toto sdružení poskytuje mladým dospělým lidem s mentálním postižením, popř. s přidruženým znevýhodněným zrakovým, sluchovým, tělesným i psychiatrickým sociální služby, kulturně společenské a sportovní aktivity, rozvoj jedince i společnosti podporou zdravého životního stylu, veřejně prospěšné a ekologické akce. Posláním Slunečnice je zapojit tyto lidi do běžného života a dát jim možnost rozhodovat o své osobě. Jednou z dalších činností je provozování chráněných dílen a chráněných pracovních míst, které jsou ideální příležitostí pro zdokonalování manuálních dovedností, popřípadě zvyšování kvalifikace, které vede k lepšímu zařazení do rolí, které jsou očekávány.

⁹ LIEBMANN, Marian. *Skupinová arteterapie: nápady, témata a cvičení pro skupinovou výtvarnou práci*. Vyd. 1. Překlad Johana Elisová. Praha: Portál, 2005, 279 s. ISBN 80-717-8864-3. s. 14

Naším cílem bylo, aby si lidé s handicapem vyzkoušeli, jaké je to být designérem. Zadání bylo jednoduché, navrhnout pohár na vodu, který se bude handicapovaným dobře držet. Na dalších sezeních jsme se zabývali dekorováním daných tvarů a poté samotným malováním na skleněné tabulky vypalovacími barvami.

Arteterapie a samotná spolupráce s tímto centrem mě zaujala natolik, že v ní budu pokračovat i v blízké budoucnosti.

3 HENDIKEP V UMĚNÍ

Strávila jsem mnoho času hledáním umělců, kteří se alespoň okrajově zabývají tématem hendikepu, nebo na něj reagují. Vybrala jsem čtyři. Převážně se jedná o konceptuální umělce. Všichni tvoří v dnešní době, ale každý z nich má jiný výrazový prostředek.

3.1 Beni Bischof * 1976

Německý umělec, který se zabývá grafikou, kresbou, malbou, sochou a dalšími médii. Vystudoval grafiku v Saint Gallen. Jeho objekty a obrazy se pod jeho rukama proměňují a jen vzdáleně připomínají to, co bylo jejich původním účelem. Grafické práce vytváří v programu Photoshop, kde přetváří a deformuje původní podobu.

Mě zaujal především svou sérií hendikepovaných aut. Přestože chybí kola, prostor pro sezení, nebo jsou naopak některé komponenty přidány navíc, nikdo nemůže ani v nejmenším pochybovat o tom, že je jedná právě o auto¹⁰.

Obr. 6. Handicaped cars [benibischof.ch, 2012-05-18]

¹⁰ Beni Bischof: Inkjetprints/Photo. BISCHOF, Beni Bischof. *Beni Bischof* [online]. [2009] [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.benibischof.ch/inkjetprintsphoto.html>

3.1.1 Ukázka dalších prací

Obr. 7. Tvorba Beniho Bischofa – Ohne titel (vlevo), Meta fingers (vpravo)[benibischof.ch, 2012-05-18]

3.2 Michaël Borremans *1963

Belgický malíř a filmař. Studoval na Vysoké škole umění a věd svatého Lukáše v Gentu. Původně jako fotograf, poté (v polovině devadesátých let) obrátil svou pozornost na kresbu a malbu. Dnes se převážně věnuje fotografii a soše.

Ve své práci se inspiroje uměním 18. století (především Diegem Velázquezem) a starými fotografiemi lidí a krajin. Má smysl pro melancholii a dvojznačnost. Vytváří strohý a repressivní svět, kde se věci stávají, při bližším pohledu, ještě více znepokojivými.

Obr. 8. Noses [artnet.com, 2012-05-18]

Toto dílo na mě působí velmi uklidňujícím dojmem. Při bližším pohledu zahlídnu různé deformace a předměty, které na první pohled nepatří tam, kam je umělec umístil. A můj klid se náhle proměňuje v naprostou fascinaci¹¹.

3.2.1 Ukázka dalších prací

Obr. 9. Tvorba Michaëla Borremanse, Automat (vlevo), The Pendant (vpravo), [artnet.com, 2012-05-18]

¹¹ Artnet Galleries: Noses by Michaël Borremans from Winwood Gallery. ARTNET WORLDWIDE CORPORATION. *Fine Art, Decorative Art, and Design: The Art World Online: artnet* [online]. New York, ©2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.artnet.com/ag/fineartdetail.asp?wid=426111184%20&gid>

3.3 Lenka Klodová *1969

Jejími hlavními tématy jsou sexualita, mateřství a ženská tělesnost.

Studovala v Praze na Vysoké škole Uměleckoprůmyslové ateliér designu u profesora Otakara Diblíka a ateliér sochařství profesora Kurta Gebauera.

„Lenka Klodová (1969) se zapsala do „dějin“ soudobého vizuálního umění nezaměnitelným způsobem. Nezajímá ji hledání a vytváření estetických produktů, ale zabývá se především společenskými otázkami týkajícími se postavení žen v dnešní společnosti. Všímá si skrytých významů sexu, pornografie, demonstruje úděl ženy z pohledu mužů, vizualizuje vztah mužů a celé společnosti ke graviditě i erotice. Zabývá se mužským chápáním ženského údělu, hledá projevy muže v ženském těle a duši. Překračování nejrůznějších tabu je pro tvorbu Lenky Klodové příznačné, ale není to samoučelná hra, touha šokovat, upozorňovat na sebe, nýbrž palčivý žitý problém, na který se ale dokáže podívat s nadhledem a humorem. Přesto její práce šokují, znepokojují. Klodová nevytváří umění pro prudérního středostavovského měšťáka, jehož hlavním zájmem je, jak vypadá a jaký dojem na okolí vytváří. Tomu všemu se autorka dokáže krutě vysmívat, a přitom zastává bytostně lidskou polohu osobní i uměleckou.“¹²[galerie.kzvalmez.cz, 2012-05-18]

Na vysokou školu šla již s jedním dítětem, během studií porodila druhé a po škole šla na mateřskou dovolenou se třetím dítětem.

Dnes vede Ateliér tělového designu na Fakultě výtvarných umění v Brně, jehož součástí je i kurz pornostudií.

¹²MATAS, Jakub. LENKA KLODOVÁ: Galerie Sýpka, Galerie Kaple. KULTURNÍ ZAŘÍZENÍ MĚSTA VALAŠSKÉHO MEZIŘÍČÍ. Úvodní strana: Galerie Sýpka, Galerie Kaple [online]. Valašské Meziříčí, © 2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://galerie.kzvalmez.cz/vystavy/aktualni/vernisaz-1622011-v-1800-hod/>

Obr. 10. Život s handicapem [olmuart.cz, 2012-05-18]

Tato fotografie, pro kterou jsem si Lenku Klodovou oblíbila, myslím, naprosto vystihuje život s hendikepem, obtížnost situace a potýkání se s problémy s tím souvisejícími¹³.

3.3.1 Ukázka dalších prací

Obr. 11. Tvorba Lenky Klodové, Libát (vlevo), Moje punčochy (vpravo), [art list.cz, 2012-05-18]

¹³Lenka Klodová: Artlist — databáze současného umění. ENTRUM PRO SOUČASNÉ UMĚNÍ PRAHA. *Artlist: databáze současného umění* [online]. Praha, © 2006-2011 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://artlist.cz/index.php?id=611>

4 UMĚNÍ S HENDIKEPEM

Myslím, že bych neměla opomenout umělce, kteří tvoří navzdory svému hendikepu a skrze umění komunikují se světem. Dokázali se vypořádat se svým osudem a jsou pro mě velkou inspirací.

Vybrala jsem tři, přestože více či méně známých umělců s hendikepem je celá řada.

4.1 Keith Salmon *1959

Vystudoval výtvarné umění na Univerzitě ve Falmouthu. Od svých 30 let je téměř slepý. Experimentuje s technikami kresby, malby a tisku. V roce 2009 získal cenu Jolomo¹⁴ za krajinomalbu Skotska¹⁵.

Obr. 12. Skotská krajina [webdesignerdepot.com, 2012-05-18]

4.2 Matt Sesow *1966

V 8 letech přišel o svou dominantní ruku během havárie letadla. Vystudoval počítačové inženýrství na Univerzitě v Oklahomě. Malbě se začal věnovat až ve svých 27 letech. Inspirací mu je traumatický zážitek z dětství¹⁶.

¹⁴ Cena Jolomo je jedna z nejprestižnějších cen ve Skotsku a Velké Británii, udílána od roku 2007.

¹⁵ About Keith Salmon: Scottish Landscape Art. *Scottish Landscape Art: Keith Salmon's Personal Blog* [online]. Scotland, © 2008 - 2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.keithsalmon.org/about-keith-salmon/>

¹⁶ Matt Sesow Biograph. SESOW, Matt. *Sesow* [online]. 2004 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z:

Obr. 13. Briar [webdesignerdepot.com, 2012-05-18]

4.3 Stephen Wiltshire *1974

Autistický umělec, proslulý především kresbami architektury, vystudoval výtvarné umění na City & Guilds Art College v Londýně. Mluvit se naučil až v 9 letech, do té doby komunikoval pouze pomocí svých kreseb.

Jeho zatím posledním dílem je detailní panorama New Yorku, na které se díval z letadla pouhých 20 minut¹⁷.

Obr. 14. New York [webdesignerdepot.com, 2012-05-18]

¹⁷ The Stephen Wiltshire Gallery: Drawings, paintings and prints. WILTSHIRE, Stephen. *The Stephen Wiltshire Gallery: Drawings, paintings and prints* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.stephenwiltshire.co.uk/>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 KONCEPT

„Sbírka hendikepu“ nebyla mou prvotní myšlenkou. Téma jsem převracela ze všech stran, abych si byla jistá, že jej dokážu uchopit správným způsobem. Přemýšlela jsem o designu inspirovaným zubními protézami a naslouchátky a o oku jako samostatném objektu. Ale od toho jsem upustila. Po té, co jsem si ujasnila, jakým směrem se chci vydat, bylo mým cílem vytvořit práci, která by byla jakýmsi „oknem do světa hendikepu“. Toho jsem chtěla docílit sestavováním brýlových čoček tak, aby deformovaly a přetvářely, podle počtu svých dioptrií, skutečnost. A tak jsem začala ony brýlové čočky sbírat od rodiny, známých i neznámých. V mé sbírce jsou čočky z Čech, Moravy, Slezska i Slovenska.

Tato práce by měla být ukázkou rozmanitosti hendikepu a jeho vnímání, na kterou se zaměřím skrze brýlové čočky. Ve své práci použiji výrazy ze sociální sítě Facebook, jakými jsou lidé s hendikepem označováni. Zaměřím se na mentálně postižené, tělesně postižené, obezitu, rasové předsudky a „homofobii“.

5.1 Inspirace

Jak už jsem psala v úvodu, jedním z mých inspiračních zdrojů byl můj tehdejší přítel, který používá skleněnou oční protézu. To byl jeden z důvodů, proč jsem si pro svou práci zvolila oko jako hlavní téma. Oko, okno do duše, říká se.

Že chci pracovat s brýlovými čočkami, jsem si uvědomila až poté, co jsem si vzpomněla na přednášku Šárky Zikmundové o sklárně v Keni¹⁸. Vyprávěla o tom, že před pár lety proběhla akce „brýle pro Afriku“. Celá Evropa sbírala brýle, které se poslaly do Afriky a ty pak několik let ležely na hromadě. V tomto uměleckém studiu se recykluje veškerý materiál a jednoho dne začali místní obyvatelé z těchto brýlí, nebo spíš čoček, vyrábět vitráže a další předměty.

A jak nejlépe zobrazit sbírku? Stále mám před očima otcovu malou sbírku motýlů a brouků, která má své čestné místo na stěně v obývacím pokoji.

¹⁸ Studio Kitengela hot glass, které je v provozu již více jak 25 let, se nachází na okraji národního parku Nairobi v Keni. Založil ho umělec nizozemského původu Nani Croze. Kromě sklářské hutě se tu nacházejí dílny zpracovávající další materiály jako dřevo a kov. Místní vyškolení obyvatelé se kromě jiného zabývají i recyklací různých materiálů.

Obr. 15. Otcova sbírka [Vlastní archiv, 2012-04-16]

Do matčiny sbírky kapesních kalendářů se i sama zapojuji. Baví mě nacházet, sbírat a rozšiřovat její řady. Čas od času se jimi probírám a vzpomínám, odkud jsou, nebo se ptám maminky, jak a kde je získala. Sbírat jsem je začala tak nějak automaticky, nejprve pro maminku a postupně se to stalo i mým koníčkem. Je to ovšem sezónní záležitost. V lednu, únoru a někdy ještě i v březnu jsou k mání téměř všude. Po zbytek roku už je nikde nečekám, a když náhodou nějaký najdu, mám velikou radost.

Obr. 16. Matčina sbírka [Vlastní archiv, 2012-04-16]

Celý život vlastně něco sbírám, Některé mé sbírky jsou svázány s věkem, tím mám na mysli dětské sbírání téměř všeho, co bylo v mém dosahu. Postupně pro mě přestaly být zajímavé a odezněly, ovšem některé mě provázejí dodnes. Sbíráím mimo jiné sukulenty, balené cukříky, kameny a náušnice. Většina věcí, které sbírám, mi slouží jako upomínka na určitou událost nebo osobu, ovšem není to podmínkou. Někdy se mi prostě jen líbí, ráda se obklopuji hezkými věcmi, které mě inspirují a některé vzbuzují příjemné vzpomínky. Tyto

předměty nebývají cenné, ale pro mě mají cenu obrovskou. Moji nejbližší vědí o této mé libůstce a někdy si vzpomenou a něco mi přivezou z míst, která navštívili.

Moji rodiče nebyli vždy nadšení touto skutečností, ale zvykli si a v mnohém mě podporují.

5.2 Má vlastní sbírka hendikepu

S mou sbírkou brýlových čoček to začalo jednoduše, potřebou. Pro mou předchozí práci jsem potřebovala velké množství čoček. Nejprve jsem pracovala s vlastními zdroji, se svou rodinou. Můj tatínek nosí brýle a doma jsme měli nepotřebné brýle s různými defekty, upadlými nosníky či polámanými stranicemi. U mé babičky jsem našla už nepoužívané brýle, kvůli menšímu počtu dioptrií než používá dnes a brýle po prababičce. Poté jsem požádala kamarády, aby se poohlédly u svých babiček po nepotřebných či rozbitých brýlích. Velké množství čoček jsem získala z jedné zlínské optiky, kde lidé nechávají staré čočky po výměně za nové. Tuto optiku jsem pravidelně navštěvovala a kromě čoček jsem zde získala i užitečné rady a informace.

S vlastním sbíráním jsem začala před více jak půl rokem. Během této doby jsem se naučila oddělovat čočky od obrouček, po několika nezdařilých pokusech, bez jejich poškození. Mimo jiné jsem překonala svůj odpor k brýlím, který jsem měla již od útlého dětství. Jeden z důvodů, proč jsem se na brýle štitila sahat, byl, že se na ně usazuje veškerá mastnota a pot z obličeje.

Nasbírané exempláře jsem rozdělila do několika kategorií. Při tomto dělení mi pomohli opět odborníci v optice, od kterých jsem si nechala určit jednotlivé typy čoček a jejich původní použití. Z nich nejdůležitější byly kategorie sklo a plast. Poté jsem je dělila podle dioptrií a použití (na blízko, na dálku). Bifokální čočky tvoří samostatnou skupinu.

5.2.1 Uložení sbírky

Sbírat se může cokoliv. Existují například sbírky mincí (numismatika), známek (filatelie), kamenů (mineralogie), pivních tácků, rostlin jak v herbáři, tak na zahradě nebo doma v květináčích či sbírky kuriozit. Myslím se každá sbíraná věc by měla mít svůj vlastní způsob uložení. Přesto jsem se rozhodla svou sbírku předvést tak, jak se představují sbírky hmyzu, tudíž v boxech k tomuto účelu sloužících.

Obr. 17. Roháči obecní [brouci.blog.cz, 2012-05-18]

Entomologové pro své sbírky používají uvnitř bílé plastové boxy. Boxy bývají otevřené (nezasklené) nebo s odnímatelným víkem pro časté přemísťování jednotlivých exemplářů při rozšiřování sbírek.

Sbírky se začaly tvořit kvůli evidenci známých druhů a jejich výskytu, také díky hledání neznámých exemplářů a pro vědecké účely.

5.3 Facebook

Při své práci jsem se zamýšlela i nad případným zapojením handicapovaného člověka do společnosti - respektive do sociálních sítí. Nynější fenomén facebook se může těmto lidem jevit jako přátelské prostředí plné kamarádů a her, kdy člověk s jakoukoli vadou může nabýt dojmu, že je zde v bezpečí a ze stran kamarádů mu žádné riziko nehrozí. Na této síti je mnoho skupin sdružujících jedince se stejným zaměřením. Sport, film, hudba. Rozmanité mi přijdou skupiny týkající se humoru. Ovšem při svém brouzdání po tzv. „fan-stránkách“ může narazit i na urážlivé a mnohdy pro daného člověka zraňující texty, komentáře či fotografie. Zaměřila jsem se proto na tyto skupiny.

Od své kamarádky, která má bratra s tělesným a přidruženým mentálním hendikepem vím, že je pravidelným uživatelem facebooku. Sdružuje se zde se svými přáteli (i s podobně postiženými), rodinou a známými. I lidé s hendikepem jsou běžnými uživateli internetu (pro některé je to jedna z mála možností komunikace se světem), tedy mohou na podobné invektivy narazit. Domnívám se, že lidé s hendikepem jsou citlivější na hodnocení a proto pro ně může být toto setkání velmi bolestné.

Na stránkách typu „černý humor“ se denně objevují nové rádoby vtipné obrázky, ale více než samotný obsah obrázků mě šokují komentáře k nim. Lidé v dnešní době, schovaní za svým počítačem, dokážou ublížit „nevinným komentářem“ komukoliv. Někdy si snad ani neuvědomují dopad svého jednání. Nezajímá je kontext, ze kterého byl daný obrázek vytržen. Myslím si, že jen neuvědomělý nebo hloupý člověk se může smát cizímu neštěstí. Já osobně považuji tento druh humoru pokleslý. Já sama tyto stánky nebo fotografie nevyhledávám, ale jako běžný uživatel na ně čas od času narazím.

Podobné reakce těchto lidí ve mně vzbuzují nepokoj, někdy až hněv, ale přesto anebo právě proto se ve své práci pokouším vžít do jejich vnímání světa s hendikepem. Komentáře, které například prostřednictvím moderních komunikačních technologií dnes snadno veřejně poskytují několika miliardám lidí na světě, vytrhávám z kontextu a instaluji pod brýlové čočky. Tyto texty tak budou díky dioptriím v maximálním centru pozornosti pozorovatele a jejich mnohdy i nevědomá či úmyslná krutost vyplave na povrch. Možná, že díky tomu několik z nás prožde a svůj pohled na lidi s hendikepem změní.

5.4 Postup práce

Dlouho jsem přemýšlela a postupně, přes veškeré podněty, které jsem psala výše, jsem se dopracovala k formě, jakou chci toto téma pojmout. Tedy jako sbírku hendikepu skrze brýlové čočky. Čočky budou zaměřené na texty, ale důležitější než samotné texty bude ono zaměření. Na první pohled si pozorovatel tohoto objektu nevšimne ani textu ani čočky, ale při důkladnějším pozorování v určitém momentu si člověk všimne čočky a detailu, na který je zaměřena. Často nevhodné poznámky ignorujeme. Mým cílem je přimět pozorovatele se zastavit, upoutat jeho pozornost a upozornit na to, co by kolikrát bez povšimnutí přešel.

5.4.1 Od návrhů k realizaci

Především jsem si musela ujasnit, co pro mě slovo hendikep znamená. To co to znamená pro mě, ovšem neznamená, že to tak vnímají ostatní. Někomu toto slovo asociuje sport, někomu osobní slabost. Já jsem tento problém pojala ve smyslu medicínském, sociálním a psychologickém.

V první fázi navrhování jsem měla spoustu nápadů. Žádný ale úplně nevyhovoval mým představám, jak co nejužitečněji zobrazit hendikep.

Design inspirovaný protézami jsem zavrhla z toho důvodu, protože by se to mohl jevit příliš morbidním či nechutným. Skicovala jsem si vázy a různé dózy do domácnosti inspirované především zuby. Dále jsem uvažovala o nádobách s hendikepem. O běžných tvarech, jaké všichni známe, kterým by v jejich funkčnosti něco bránilo, například neprůchodné hrdlo u vázy nebo ostrý okraj u skleničky tvořený střepy. Došlo mi, že toto není směr, kterým se chci vydat, a nevypovídá to o tom, co chci říct. Začala jsem od začátku. Zaměřila jsem se tentokrát na práci s čočkami. Pracovat s nimi je velice náročné, musí se počítat s pohledovou stranou čočky. Každá má také jiný tvar a velikost. Proto je spojování nevzhledné a zavrhla jsem ho. Vytvořila jsem si modely boxů, do kterých se ukládají sbírky brouků a čočky jsem tam zkoušela „napichovat“. Pod provrtanou a napíchnutou čočku jsem vždy umístila nějaký předmět a sledovala jsem, jak se deformuje. Vkládala jsem tam mouchy, nebo rozostřené fotografie. Fotografie jsem pomocí lepící fólie zkoušela přenášet i přímo na čočky. Díky tomuto postupu jsem pochopila, že čočka musí být ve větší vzdálenosti od daného předmětu.

Rámy si nechám vyrobit od odborníka, který je běžně pro entomology vyrábí. Barvu jsem si zvolila bílou, především pro její čistotu a decentnost. Do rámu vložím daný text napsaný malým písmem, tak aby byl bez pomoci čočky nečitelný. Před něj v určité vzdálenosti umístím čočku, která bude přímo zacílená na text.

ZÁVĚR

V teoretické části se zabývám definicí hendikepu, konkrétněji pak zrakem a jeho vadami. Vzhledem k tomu, že pracuji s brýlovými čočkami, tak se zde dále zabývám brýlemi a jejich historií a materiály, ze kterých se vyrábějí.

V rámci své bakalářské práce jsem začala spolupracovat s Integrovaným centrem slunečnice a tuto spolupráci zde zachycuji.

V praktické části jsem se zaměřila na vysvětlení svého konceptu a inspiračních zdrojů. Dále se zde věnuji řešení a realizaci zadaného tématu.

Díky této bakalářské práci jsem se dozvěděla řadu nových informací, které mne velmi obohatily a se kterými, doufám, budu i nadále pracovat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie

AMBRUZOVÁ, Kateřina. *Postoje společnosti v historickém kontextu k handicapovaným*. Zlín, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí práce Mgr. Michaela Karafiátová.

LIEBMANN, Marian. *Skupinová arteterapie: nápady, témata a cvičení pro skupi novou výtvarnou práci*. Vyd. 1. Překlad Johana Elisová. Praha: Portál, 2005, 279 s. ISBN 80-717-8864-3.

RUHRBERG Karl. *Umění 20.století: malířství, sochařství a objekty, nová media, fotografie*. 2004. Manfred Schneckeburger, Christiane Frickeová, Klaus Honnef. Köln: TASCHEN GmbH/ nakladatelství SLOVART, 2004. 840 S. ISBN 80-7209-521-8

VÁGNEROVÁ, Marie, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Stanislav ŠTECH. *Psychologie handicapu*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2000, ISBN 8071849294.

Internetové zdroje

Lenka Klodová: Artlist — databáze současného umění. ENTRUM PRO SOUČASNÉ UMĚNÍ PRAHA. *Artlist: databáze současného umění* [online]. Praha, © 2006-2011 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://artlist.cz/index.php?id=611>

Artnet Galleries: Noses by Michaël Borremans from Winwood Gallery. ARTNET WORLDWIDE CORPORATION. *Fine Art, Decorative Art, and Design: The Art World Online: artnet* [online]. New York, ©2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.artnet.com/ag/fineartdetail.asp?wid=426111184%20&gid> Beni Bischof: Inkjetprints/Photo. BISCHOF, Beni Bischof. *Beni Bischof* [online]. [2009] [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.benibischof.ch/inkjetprintsphoto.html>

I brýle mají svou historii. ŽELICHOVSKÝ, Petr. *FiftyFifty.cz: články, soutěže, diskuze, hry* [online]. 30.09.2008 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.fiftyfifty.cz/I-bryle-maji-svou-historii-4093471.php>

MATAS, Jakub. LENKA KLODOVÁ: Galerie Sýpka, Galerie Kaple. KULTURNÍ ZAŘÍZENÍ MĚSTA VALAŠSKÉHO MEZIŘÍČÍ. *Úvodní strana: Galerie Sýpka, Galerie Kaple* [online]. Valašské Meziříčí, © 2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://galerie.kzvalmez.cz/vystavy/aktualni/vernissaz-1622011-v-1800-hod/>

RUDOLF, MGR., Vilém. Historie brýlí 1. In: *Sluneční brýle, dioptrické brýle, čočky, optika* [online]. 20. 04. 2009 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.i-bryle.cz/index.php?adr=8&docid=25>

About Keith Salmon: Scottish Landscape Art. *Scottish Landscape Art: Keith Salmon's Personal Blog* [online]. Scotland, © 2008 - 2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.keithsalmon.org/about-keith-salmon/>

Kitengela Glass - Home: Kenya - Nani Croze. *Kitengela Glass: Home - Kenya - Nani Croze* [online]. 2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: http://www.kitengela-glass.com/_kiten.htm

Brýle. Q-KLUB PŘÍBRAM. *Q-klub Příbram* [online]. Příbram, © [1998 - 2012] [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.quido.cz/objevy/bryle.htm>

Matt Sesow Biograph. SESOW, Matt. *Sesow* [online]. 2004 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.sesow.com/bio.htm>

IZAP SLUNEČNICE-INTEGROVANÉ CENTRUM: www.slunecnice.us. *Slunečnice* [online]. [2012], 11. 3. 2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.slunecnice.us/on-nas.php>

The Stephen Wiltshire Gallery: Drawings, paintings and prints. WILTSHIRE, Stephen. *The Stephen Wiltshire Gallery: Drawings, paintings and prints* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.stephenwiltshire.co.uk/>

WEST, Angela. The Amazing Art of Disabled Artists: Webdesigner Depot. *Webdesignerdepot.com* [online]. 2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.webdesignerdepot.com/2010/03/the-amazing-art-of-disabled-artists/>

Welcome to Carl Zeiss spol. s r.o. - Oční Optika. *Zeiss.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.zeiss.de/C1256BBB001F496F?Open>

O vašem zraku. *Zrak .cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.zrak.cz/o-vasem-zraku.html>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Řez okem [fyzika.gbn.cz, cit. 2012-05-18]	13
Obr. 2. Replika čtecího kamene[zeiss.de, cit. 2012-05-18]	14
Obr. 3. Replika kostěných brýlí [quido.cz, 2012-05-18]	15
Obr. 4. Minerální čočky [zeiss.de,2012-05-18]	16
Obr. 5. Plastové čočky [zeiss.de, 2012-05-18]	17
Obr. 6. Handicaped cars [benibischof.ch, 2012-05-18]	20
Obr. 7. Tvorba Beniho Bischofa – Ohne titel (vlevo), Meta fingers (vpravo) [benibischof.ch, 2012-05-18]	21
Obr. 8. Noses [artnet.com, 2012-05-18]	22
Obr. 9. Tvorba Michaëla Borremanse, Automat (vlevo), The Pendant (vpravo), [artnet.com, 2012-05-18]	22
Obr. 10. Život s handicapem [olmuart.cz, 2012-05-18]	24
Obr. 11. Tvorba Lenky Klodové, Libát (vlevo), Moje punčochy (vpravo), [art list.cz, 2012-05-18]	24
Obr. 12. Skotská krajina [webdesignerdepot.com, 2012-05-18]	25
Obr. 13. Briar [webdesignerdepot.com, 2012-05-18]	26
Obr. 14. New York[webdesignerdepot.com, 2012-05-18]	26
Obr. 15. Otcova sbírka [Vlastní archiv, 2012-04-16]	29
Obr. 16. Matčina sbírka [Vlastní archiv, 2012-04-16]	29
Obr. 17. Roháči obecní [brouci.blog.cz, 2012-05-18]	31

SEZNAM ZDROJŮ OBRÁZKŮ

- Obr. 1. VÍTEK, Rychard. Biologie člověka. *Skolajecna.cz* [online]. 2006 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: http://skolajecna.cz/biologie/Sources/Photogallery_Textbook.php?intPhotogallerySectionId=110000&intPhotogalleryLastSectionId=110000&intPage=2
- Obr. 2. Welcome to Carl Zeiss spol. s r.o. - Oční Optika. *Zeiss.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.zeiss.de/C1256BBB001F496F?Open>
- Obr. 3. Brýle. Q-KLUB PŘÍBRAM. *Q-klub Příbram* [online]. Příbram, © [1998 - 2012] [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.quido.cz/objevy/bryle.htm>
- Obr. 4 – 5. Welcome to Carl Zeiss spol. s r.o. - Oční Optika. *Zeiss.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.zeiss.de/C1256BBB001F496F?Open>
- Obr. 6 – 8. Beni Bischof: Inkjetprints/Photo. BISCHOF, Beni Bischof. *Beni Bischof* [online]. [2009] [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.benibischof.ch/inkjetprintsphoto.html>
- Obr. 9 – 11. Artnet Galleries: Noses by Michaël Borremans from Winwood Gallery. ARTNET WORLDWIDE CORPORATION. *Fine Art, Decorative Art, and Design: The Art World Online: artnet* [online]. New York, ©2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://www.artnet.com/ag/fineartdetail.asp?wid=426111184%20&gid>
- Obr. 12. Muzeum Moderního Umění - VÝSTAVY - PROBÍHAJÍCÍ VÝSTAVY - Civilizované iluzeFotografická sbírka Muzea umění OlomoucVÝSTAVA | 8. 3. — 20. 5. 2012. [online]. 2012 [cit. 2012-05-18].
- Obr. 13 – 14. Lenka Klodová: Artlist — databáze současného umění. ENTRUM PRO SOUČASNÉ UMĚNÍ PRAHA. *Artlist: databáze současného umění* [online]. Praha, © 2006-2011 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://artlist.cz/index.php?id=611>
- Obr. 15 – 17. WEST, Angela. The Amazing Art of Disabled Artists: Webdesigner Depot. *Webdesigner depot.com* [online]. 2012 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z:

<http://www.webdesignerdepot.com/2010/03/the-amazing-art-of-disabled-artists/>

Obr. 18 – 19. Vlastní archiv

Obr. 20. Roháči, kozatá Pavlínka a jiné příběhy. [online]. 2011 [cit. 2012-05-18]. Dostupné z: <http://brouci.blog.cz/1111/rohaci-prsata-pavlinka-a-jine-pribehy>

SEZNAM PŘÍLOH

Seznam použité literatury

Seznam obrázků

Seznam zdrojů obrázků

Seznam příloh